

*К.е.н., доцент Стригуль Л.С.
доцент кафедри економічного аналізу та обліку,
к.е.н. Александрова В.О.
ст. викладач кафедри економічного аналізу та обліку,
Стригуль А.А.
студент кафедри економічного аналізу та обліку,
Національний технічний університет «Харківський
політехнічний інститут»
м. Харків
E-mail: vik_al07@ukr.net*

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

Слід зазначити, що існуючі в країні традиційні системи обліку витрат на виробництво продукції не повною мірою сприяють їх оптимізації і ефективності діяльності економічних суб'єктів. Необхідно переорієнтовувати вітчизняну теорію і накопичений в цій області практичний досвід на рішення нових завдань, що стоять перед управлінням підприємством в умовах ринку. А також, аналізуючи зарубіжний досвід управління, використання нетрадиційних систем отримання інформації про витрати, застосування нових підходів до калькуляції собівартості, підрахунку фінансових результатів, а також методів аналізу, контролю і прийняття на цій основі управлінських рішень.

Сьогодні є потреба створення гнучкішої системи, що дозволяє визначати релевантні витрати на виробництво. У зв'язку з цим актуалізуються питання вивчення і впровадження нових методів обліку витрат і калькуляції собівартості промислової продукції. Одним з альтернативних традиційному вітчизняному підходу до калькуляції повної собівартості являється підхід, коли в розрізі об'єктів калькуляції планується і враховується неповна, обмежена собівартість.

У зарубіжній теорії і практиці обліку нині найточнішою вважається калькуляція, яка враховує тільки витрати, безпосередньо пов'язані з випуском цієї продукції, а не калькуляція, яка включає усі види витрат підприємства.

Аналізуючи зарубіжний досвід, розглянемо різні системи обліку витрат і калькуляції собівартості, їх суть, переваги і недоліки.

Розглянемо систему direct-costing (метод маржинального обліку витрат), яка використовується не лише в зарубіжній практиці обліку витрат, але і широко застосовується у вітчизняній.

Суть цього методу полягає в тому, що планування і облік собівартості продукції відбувається тільки в частині змінних витрат на виробництво і реалізацію продукції. При використанні цієї системи в розрахунок собівартості продукції не включаються постійні витрати, а списуються безпосередньо на зменшення прибутку підприємства.

Переваги:

- детальне і якісне вивчення залежності між обсягом виробництва, витратами і прибутком;
- спрощення і точність числення собівартості продукції;
- відсутні процедури по складанню складних розрахунків для умовного розподілу постійних витрат між видами продукції;
- об'єктивне визначення порогу рентабельності, запасу міцності підприємства і нижньої межі ціни продукції.

Крім того, застосування системи директ-костинг дає можливість проведення порівняльного аналізу рентабельності різних видів продукції, визначення оптимальної програми випуску і реалізації, вибору вигіднішої моделі організації виробництва.

Недоліки:

- виникають труднощі при розділенні витрат на постійні і змінні. Багато в чому це залежить від тривалості даного періоду часу і від діапазону обсягів випуску, що реалізовується;
- ведення обліку в розрізі тільки виробничій собівартості.

Одним з ефективних інструментів в управлінні витратами підприємства є також система standard-cost.

Цей метод є системою обліку витрат і калькуляції собівартості на основі нормативних (планових) витрат. У основі цієї системи лежить принцип обліку і контролю витрат в межах встановлених норм і нормативів і відхиленням від них.

Переваги:

- отримана за результатами розрахунків інформація дозволяє пов'язати очікуваний прибуток з фактично досягнутим, оперативно усувати причини і компенсувати наслідки несприятливих відхилень, т. е. ефективно управляти витратами;

- при правильній постановці потрібно менший бухгалтерський штат, оскільки у рамках цієї системи облік ведеться за принципом виключень, т. е. враховуються відхилення від стандартів.

Недоліки:

- зміна цін, викликана конкурентною боротьбою за ринки збуту, а також інфляцією, ускладнює числення вартості залишків готових виробів на складі і незавершеного виробництва;

- стандарти можна встановлювати не на усі виробничі витрати, у зв'язку з чим на місцях ослабляється контроль за ними.

Наступним ефективним методом управління виробництвом є система ЛТ «Just-in-time».

Суть системи ЛТ зводиться до відмови від виробництва продукції великими партіями. Замість цього створюється безперервно-потокowe виробництво.

Переваги:

- зменшення рівня запасів, що означає менше вкладень капіталу в товарно-матеріальні запаси;

- скорочення циклу виконання замовлення і зростання надійності його виконання;

- зменшення капітальних витрат на утримання складських приміщень для запасів матеріалів і готової продукції;
- зниження ризику морального старіння запасів;
- зниження втрат від браку і зменшення витрат на переробку;
- зменшення об'єму документації.

Також доцільно розглянути два напрями стратегічного управління витратами: target-costing і kaizen-costing.

І таргет-костинг, і кайзен-костинг направлені на рішення практично одній і тій же проблеми, але на різних стадіях життєвого циклу продукту і різними методами. Обидві концепції призначені для зниження рівня окремих статей витрат і собівартості кінцевого продукту в цілому до деякого прийняттого рівня, але таргет-костинг вирішує цю задачу на стадії планування і розробки, а кайзен-костинг – на стадії виробництва. Спільне використання систем дає підприємству цінну конкурентну перевагу, що полягає в досягненні нижчого по відношенню до конкурентів рівня собівартості і можливості вибирати зручну цінову політику для захоплення або утримання відповідних секторів ринку. Тут потрібно відмітити одну важливу особливість спільного використання систем таргет- і кайзен-костинг. У традиційних галузях промисловості, продукція яких характеризується тривалим життєвим циклом, основна увага фокусується саме на кайзен-костинг, і навпаки, в інноваційних галузях з коротким життєвим циклом вироблюваних продуктів на перше місце висувається таргет-костинг [1].

Пошук нових методів отримання об'єктивної і відбиваючої реальність інформації про витрати привів до появи методу ABC-costing (Activity Based Costing).

Суть цього методу полягає у визначенні переліку і послідовності робіт на підприємстві, яке зазвичай проводиться шляхом розкладання складних робочих операцій на прості складові, паралельно з розрахунком споживання ними ресурсів.

Переваги:

- детальний аналіз накладних витрат, що має велике значення для управлінського обліку;
- точніше визначення витрат на невживані потужності для періодичного їх списання на рахунок прибутків і збитків;
- оцінка рівня продуктивності праці: відхилення від кількості спожитих ресурсів;
- не лише доставка нової інформації про витрати, але і генерація ряду показників нефінансового характеру, в основному вимірників обсягу виробництва і визначення виробничих потужностей підприємства.

Серед усієї різноманітності нині існуючих зарубіжних систем і методів управління витратами, найцікавішими вважають direct-costing, target-costing, ABC-costing, завдяки своїй гнучкості і можливості адаптації під реальні умови вітчизняної економіки.

Таким чином, для вирішення проблем зниження витрат виробництва і реалізації продукції на підприємстві необхідно розробити таку програму, яка враховуватиме усі чинники, які роблять вплив на зниження витрат виробництва і реалізації продукції, і з подальшим коригуванням, враховуючи обставини, що змінилися, на підприємстві.

Список використаних джерел

1. Якупов И.З. Стандарт-костинг, таргет-костинг и кайзен-костинг на различных этапах жизненного цикла продукта URL: http://www.lomonosov-msu.ru/archive/Lomonosov_2007/24/maagnit@mail.ru.doc.pdf (дата звернення 13.03.2021).
2. Потапенко Ю.С. ABC-метод управління витрат і його переваги порівняно з іншими методами // ДонНТУ 2009р. – URL: <http://masters.donntu.edu.ua/2009/fem/potapenko/library/tez1.htm> (дата звернення 15.03.2021).